

9. SINIF

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI
VII.ÜNİTE

BİYOGRAFİ / OTOBİYOGRAFİ

ÜNİTE KONULARI

1 Biyografi türünün özellikleri

2 Biyografi ile ilgili türler

3 Otobiyografi türünün özellikleri

4 Filler [Eylemler]

BİYOĞRAFİ [YAŞAM ÖYKÜSÜ] TÜRÜNÜN ÖZELLİKLERİ

- Bir kişinin hayatının, eserlerinin, çalışmalarının anlatıldığı yazılara biyografi denir.
- Divan edebiyatında “tezkire” türü ile karşılaşılır.
 - Türk edebiyatında ilk tezkire Ali Şir Nevai'nin [15. yy.] MECALİS'Ü-N NEFAİS'i, Anadolu sahasında ilk tezkire ise Sehî Bey'in [16. yy.] HEŞT BEHİŞT'idir.
- Amaç o kişiyi tüm yönleriyle [hayatı, eserleri, kişiliği, görüşleri vs.] tanıtmaktır.
- Açık, sade bir dil kullanılır.
- 3. kişi anlatım tercih edilir.
- Yaşamı yazılacak kişinin yaşamı ile ilgili her türlü bilgi, belge, haber, yazı ve fotoğraflar araştırılır ve tüm ayrıntılara ulaşılır.
- Biyografiler, tarafsız ve gerçekçidir. Ancak bazı biyografilerde öznellik de göze çarpar.
- Genellikle açıklayıcı, örnekleyici, öğretici anlatım türleri kullanılır.
- Dil, göndergesel işlevde kullanılır.
- Biyografi türünden yararlanılarak romanlar da yazılabilir: Oğuz Atay / BİR BİLİM ADAMININ ROMANI ; Ayşe Kulin / ADI: AYLİN ; Beşir Ayvazoğlu / BOZGUNDA FETİH RÜYASI ...

BİYOGRAFİ [YAŞAM ÖYKÜSÜ] İLE İLGİLİ TÜRLER

MONOGRAFİ

Ünlü bir kimsenin yaşamını, bir yazarın, sanatçının yaşamını ve yapıtlarını ya da herhangi bir alanda tek bir konuyu ele alan ve onu özgün bir görüşle inceleyen uzunca inceleme yazısıdır. Monografiler bir kişi, yer, eser, olay, konu hakkında yazılabilir.

PORTRE

Bir kişiyi ayırt edici yönleriyle tanıtmayı amaçlayan yazılardır. Kişiyi yalnızca dış görünüşüyle yansıtan portreye fiziksel portre; kişinin iç dünyasını, duygularını, düşüncelerini, huy ve karakter özelliklerini anlatan portreye de ruhsal portre denir. Portrelerin çoğunda bu iki türün özellikleri bir arada bulunur.

CV [ÖZ GEÇMİŞ]

İş başvurusunda bulunan veya işe alınmak istenen adayın geçmişe dönük (öz geçmiş) tecrübelerini, akademik bilgilerini ve iletişim bilgilerini sunum yapan yazılı belgedir. Öz geçmiş, çoğunlukla bir iş başvurusunda, kişinin kendini tanıtmak için başvuru yaptığı kurum ya da kuruluşa verilmek üzere yazılır.

HÂL TERCÜMESİ

Osmanlı Dönemi'nde yazılan, daha çok öz geçmiş özelliği gösteren eserlerdir

BİYOGRAFİ [YAŞAM ÖYKÜSÜ] ÖRNEKLERİ

1952'de Malatya'da doğan Hikmet Barutçugil, 1973'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu'nda tekstil eğitimine başladı. Yüksek öğreniminin ilk yılında tanıdığı ve öğrencisi olduğu Prof. Emin Barın'ın teşvikiyle hat sanatına ilgi duydu. Hat sanatı ile ilgili çalışmalarına başladığı sırada ebru sanatını fark eden ve içindeki dinamizmi keşfeden Barutçugil'in bu sanata duyduğu sevgi kısa zamanda tüm benliğini sardı. Öğrencilik yıllarında araştırmalarını tek başına sürdürüp kendisini geliştirdi. 1977'de Akademi'den tekstil desinatörü olarak mezun olduktan sonra çalışmalarını ebru üzerine yoğunlaştırdı. 1978-1981 yılları arasında ihtisas için gittiği Londra'da araştırma ve çalışmalarını aralıksız sürdürdü. Akademik eğitimden aldığı sanat altyapısını gelenekli sanatlarla birleştirerek yepyeni ufuklar açtı. Geleneği geçmişten geldiği gibi yaşatırken, çağdaş yorumları ile ilgi alanını son derece farklı mecralara çekti.

Profesör Sayılı, 1913 yılında İstanbul'da doğmuş, ilk ve orta eğitiminin büyük kısmını Ankara'da görmüştür. Orta öğretimini tamamladıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığının sınavlarına girmiş ve yüksek öğretimini yapmak üzere Amerika Birleşik Devletlerine gönderilmiştir. Üniversite eğitim programı, bilim tarihi alanının en önde gelen öncülerinden ve bu disipline bağımsız bir akademik disiplin statüsü sağlayan başlıca kimselerden Profesör Sarton'un danışmanlığı altında tamamlanmış ve organize edilmişti. Profesör Sayılı'nın Harvarddaki eğitimi, yatay ihtisas alanı olarak İslam dünyası ve düşey ihtisas alanı olarak da fizik tarihi konularını kapsıyordu. 1942 yılında Harvard Üniversitesinde, anlaşıldığına göre dünyada ilk bilim tarihi doktora derecesini almıştır.

OTOBİYOGRAFİ [ÖZ YAŞAM ÖYKÜSÜ] TÜRÜNÜN ÖZELLİKLERİ

- Edebiyat, sanat, siyaset, spor gibi değişik alanlarda ünlü bir kişinin hayatının kendisi tarafından anlatıldığı yazılardır.
- Öznelik ağır basmaktadır.
- 1. kişi ağzından anlatılır.
- Anıdan farkı daha geniş kapsamlı olmasıdır.
- Kişinin kendi hayatını roman şeklinde yazması sonucunda ortaya çıkan eserlere “otobiyografik roman” denir : Peyami Safa / DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU ; Elif Şafak / SİYAH SÜT ...

OTOBİYOGRAFİ [ÖZ YAŞAM ÖYKÜSÜ] ÖRNEKLERİ

Ben Orhan Veli
"Yazık oldu Süleyman Efendiye"
Mısra-i meşhurunun mübdii..
Duydum ki merak ediyormuşsunuz,
Hususi hayatımı,
Anlatayım:
Evvela adamım, yani
Sirk hayvanı falan değilim.
Burnum var, kulağım var,
Pek biçimli olmamakla beraber.
Bir evde otururum,
Bir işte çalışırım.
Ne başımda bulut gezdiririm,
Ne sırtımda mühr-ü nübüvvet.
Ne İngiliz kralı kadar
Mütevaziyim,
Ne de Celâl Bayar\ın
Sabık ahır usağı gibi aristokrat.
İspanağı çok severim
Puf böreğine hele
Biterim
Malda mülkte gözüm yoktur.
Vallahi yoktur.
Oktay Rifat\la Melih Cevdet\tir
En yakın arkadaşlarım.
Bir de sevgilim vardır pek muteber;
İsmi söyleyemem
Edebiyat tarihçisi bulsun.

....

ORHAN VELİ KANIK

Ben Kilikya'nın bir köyünde doğdum. Burası eski çağlarda çok önemli bir bölgeydi. (...) Ben, bu köyde (Hemite) 1923'te doğduğumu sanıyorum. Bana nüfus cüzdanı ilkokulu bitirdikten sonra verildi. Nüfus kâğıdımda 1926'da doğduğum yazılı. Yanlış olduğunu biliyorum. Sonradan uğraşarak doğum tarihimin 1923 olduğunu saptadım. Bir de köylüler yayladan geldiklerinde doğmuşum. Bizim Çukurovalılar o zamanlar yayladan ekim sonlarında dönerlerdi. ... On iki yaşına kadar zor konuştum. Yalnız türkü söylerken kekemeliğim geçiyordu. Kitap okurken de, okur yazar olduktan sonra, hiç kekelemedim. Nasıl, ne zaman geçti hiç anımsamıyorum. Burhanlı köyü öğretmeni Akli Rıza Bey'di. Mehmet'le huzuruna çıktık. "Ben!" dedim, "Okumaya geldim." "Olur." dedi öğretmen, "Ama senin ayakkabın, kafa kâğıdın var mı?" Yok. Kalem defter? ".o da yok. Giyitler yırtık pırtık. "Ben üç ayda okur yazar olur, sana fazla zahmet vermem." Yemini billah ettim ki, "Üç aydan çok başına bela olmayacağım."

İlk şiirim ben on altı yaşındayken yayımlandı. Bu, kötü bir şiirdi. Çünkü geleneksel şiiri bırakmış, o sıralarda şiir yazan yavan şairleri öykünmeye başlamıştım. İlk hikâyemi (Adı Pis Hikâye'dir, en iyi yazılarım içinde sayarım onu.) 23 yaşında yazdım. O zaman çok şey biliyordum. (...) Benim yazma isteğim ne fizik gereksinme ne delilikti. Bu işe bilinçle hazırlanıyordum. Hazır olduğumu anladığım gün de işe koyuldum.

YAŞAR KEMAL

FİİLLER [EYLEMLER] / I

- İş, hareket bildirir.
- Bir sözcüğün sonuna -mek/-mak mastar eki getirildiğinde iş, hareket bildirirse eylemdir.
- Eylem ancak çekimlenerek cümlede kullanılabilir .

HABER [BİLDİRME] KİPLERİ

1. Görülen [bilinen] geçmiş zaman

-di / -dı / -du / -dü / -tı / -ti / -tu / -tü

2. Öğrenilen [duyulan] geçmiş zaman

-miş / -mish / -muş / -müş

3 . Şimdiki zaman

-yor / -makta / -mada

4. Gelecek zaman

-ecek / -acak

5. Geniş zaman

-r / -ar / -er / -ir / -ır / -ur /ür [olumsuzunda -mez / -maz kullanılır.]

DİLEK [TASARLAMA] KİPLERİ

1. Gereklilik kipi : -meli / -malı

2. İstek kipi : -e /-a

3 . Şart kipi : -se /-sa

4. Emir kipi

1. tekil kişi : ----- [çekimi yok]

2. tekil kişi : eksiz fiille yapılır.

3. tekil kişi : -sin /- sın / -sun / -sün

1. çoğul kişi : ----- [çekimi yok]

2. çoğul kişi : -in/ ın /-un /ün [-iniz]

3. çoğul kişi : -sinler/-sınlar/-sunlar/-sünler

FİİLLER [EYLEMLER] / II

BASİT ÇEKİMLİ FİİLLER

FİİL + 1 KİP + KİŞİ

yardım ettik
bilmişsiniz
göreceksin
anlasan
sorsan

BİRLEŞİK ÇEKİMLİ [ZAMANLI] FİİLLER

FİİL + 2 KİP + KİŞİ

yardım etmiştik
bilecekmışsınız
görecektin
anlasaydın
soracaksan

BASİT ZAMANLI FİİLLER

FİİL + HABER KİPİ + KİŞİ

bilmişiz
anladım
gelecek
gidiyorsun
aramaz

- Sorularınızın tamamında bu şiir akımının etkisi görülüyor, artık yenilikler sunun.
- Üzerimizdeki hantallığı attıktan sonra yeni bir çözüm aramalıyız.

FİİLLER [EYLEMLER] / III

FİİLLERDE KİŞİ

- 1. tekil kişi : - m / -im [al-dı-m / gel-miş-im]
- 2. tekil kişi : - n / - sin [al-dı-n / gel-miş-sin]
- 3. tekil kişi : EKSİZ [al-dı / gel-miş]

- 1. çoğul kişi : - k / -iz [al-dı-k / gel-miş-iz]
- 2. çoğul kişi : - niz / -siniz [al-dı-nız / gel-miş-siniz]
- 3. çoğul kişi : - ler / - lar [al-dı-lar / gel-miş-ler]

FİİLLERDE OLUMSUZLUK

Fiillere '-me/-ma /- mez / -maz' olumsuzluk eki eklenerek yapılır :

Soruları çok fazla okumama rağmen anlamadım.

Buraya bu mevsimde hiç kimse gelmez.

FİİLLER [EYLEMLER] / IV

ANLAMINA GÖRE FİİLLER

1. İŞ / KILIŞ FİİLİ :

- Nesne alabilen [geçişli] fiillerdir : sür- / yakala- / göster- ...

2. DURUM FİİLİ :

- Nesne alamayan [geçişsiz] fiillerdir : öl- / uyu- / bak- ...

3. OLUŞ FİİLLERİ :

- Zamanla meydana gelen değişmeyi gösteren eylemlerdir: sarar- / paslan- / yeşer- / uza- ...

ANLAM [ZAMAN / KİP] KAYMASI

Bir eylem kipinin kendi anlamı dışında, başka bir kip yerine kullanılmasıdır :

- Gelecek yıl kardeşi okulunu bitiriyor. (bitirecek)
(Şimdiki zaman kipi, gelecek zaman kipi yerine kullanılmış.)

- İlk şiiri uzun yıllar önce yayımlanır. (yayımlandı)
(Geniş zaman kipi, geçmiş zaman kipi yerine kullanılmış.)